

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-60>

DIGITAL LITERACY IN THE CONTEXT OF ELECTRONIC LEARNING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ

Gudkova N. M.

*PhD in Philology,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philology and Translation
Kyiv National University
of Technologies and Design
Kyiv, Ukraine*

Гудкова Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології
та перекладу
Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Головним завданням державної соціальної політики є становлення цифрового суспільства, розвиток цифрової економіки як актуальної сфери життєдіяльності людей [9]. Це обумовило перехід до цифрових технологій багатьох сфер: освіти, охорони здоров'я, сфери послуг, сервісу та інших. Актуалізували даний процес й об'єктивні умови світового масштабу весни 2019 року, що були пов'язані з розповсюдженням коронавірусної інфекції, та зими 2022 року, коли в Україні було введено воєнний стан. Це призвело до потреб оптимізації дистанційних освітніх технологій, які дозволили б здійснити навчання у віддаленому форматі. Реалізація нової ідеї електронної освіти нерозривно пов'язана з її цифровізацією – процесом, який передбачає впровадження інформаційних комунікативних технологій, мобільних додатків, штучного інтелекту, мультимедіа, хмарних технологій, які характеризують сучасний освітній простір. В нашій країні законодавче закріплення умов використання електронного навчання у рамках реалізації дистанційного навчання знайшло відображення в наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25 квітня 2013 року з подальшими змінами у 2013 та 2020 роках [10].

Під цифровізацією освіти розуміють трансформацію освітнього процесу (зміна орієнтирів, організаційно-управлінських форм, технологій, засобів навчання) у напрямку використання цифрового освітнього середовища. Науково-педагогічний працівник виступає

в ролі консультанта, наставника, взаємодіючи із здобувачами вищої освіти протягом всього процесу навчання на спеціально розроблених електронних платформах, що містять всю потрібну інформацію для занять. У рамках цифровізації весь навчальний процес переходить на онлайн-версії навчальних матеріалів, завдань, журналів успішності та відвідування занять тощо. Актуальним є і питання «інформаційної культури» як частини загальнолюдської культури та важливої умови комфортної існування в сучасному соціумі. У зв'язку з цим проблема формування інформаційної культури входить до складу важливих завдань системи освіти.

Аналіз публікацій Ю. Безрученкова, В. Бикова, Н. Гудкової, С. Карплюк, О. Криворучко, Н. Краус, [1; 2; 4; 5; 6], присвячених проблемі електронного навчання, дозволив сформулювати функції цифрової освіти: 1) можливості для здобувачів вищої освіти значно розширені, оскільки є можливість займатися, не виходячи з дому, через Інтернет; 2) мобільність суб'єктів освітнього процесу; 3) розширення освітніх можливостей установ та організацій як суб'єктів цифрової економіки в напрямку розвитку нових форматів навчання; 4) спрощений варіант внесення змін до освітніх ресурсів (оновлення паперових ресурсів є більш трудомістким, витратним та тривалим процесом); 5) регулярна та оперативна аналітика освітніх ресурсів, що дозволяє робити контент максимально якісним та актуальним; 6) цифрове освітнє середовище сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти знань, вмінь та навичок, корисних для реального життя в сучасному соціокультурному просторі, дозволяючи придбати навички цифрової грамотності та взаємодії з інтерфейсами; 7) розвиток нового «цифрового» покоління здобувачів, які отримують необхідні знання в рамках інноваційного підходу в освіті; 8) стимулювання пізнавальної активності здобувачів за допомогою застосування віртуальної реальності в рамках нового педагогічного знання – цифрової дидактики.

Отже, цифровізації відведена роль головного трансформатора освітньої парадигми, що відкриває можливості отримання та вдосконалення знань, розширення кругозору. Цифровим технологіям відведено функцію середовища, яке надає нові можливості навчання із застосуванням технологічних брендів, серед яких виділяємо: хмарні технології, онлайн-курси, мобільне навчання (можливість обирати самостійно визначити час, місце, темп і засоби навчання; базується на застосування планшетів, смартфонів, ноутбуків, міні-комп'ютерів), адаптивне навчання (орієнтоване на створення оптимальне гнучке освітнє

середовище, створення індивідуальних освітніх траєкторій), штучний інтелект, віртуальна та доповнена реальності (взаємодія зі світом через візуальне сприйняття, розпізнавання мови та інтелектуальна поведінка).

У зв'язку з цим актуальним питанням в рамках електронного навчання є проблема цифрової грамотності учасників освітнього процесу – науково-педагогічних працівників а здобувачів вищої освіти. Цифрова грамотність – це «здатність будь-кого працювати індивідуально або колективно, використовуючи інструменти, ресурси, процеси і системи, які відповідають за доступ та оцінювання інформації, отриманої через будь-які медіа ресурси, і використовувати таку інформацію для вирішення проблем, спілкування, створення інформованих рішень, а також для отримання нових знань, створення нових продуктів і систем» [12]. Ще більш ніж 20 років тому П. Гілстер вперше запропонував чотирикомпонентну модель цифрової грамотності, яка включала інформаційну грамотність, медіаграмотність, комунікативні компетенції та креативні компетенції [11]. У вітчизняній педагогіці визначення «цифрова грамотність» – відносно нове поняття, яке не отримало точного обґрунтування. Проблема формування цифрової грамотності відображена в дослідженнях І. Малицької, Л. Гаврілова, Я. Топольник, І. Ломачинської, Б. Ломачинського [8; 3; 7] та інших дослідників. Цифрову грамотність правомірно вважають індикатором оцінки людського капіталу в рамках цифровізації економіки, яка характеризує його здатність до безпечного та ефективного використання передових досягнень у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, а також є показником готовності до інтеграційних процесів у рамках глобального цифрового простору.

Очевидно, цифровізація освіти є поштовхом для глобальної зміни парадигми вищої освіти. У рамках компетентнісного підходу актуальними стають питаннями формування групи компетенцій «hard skills» як у науково-педагогічних працівників, так й у здобувачів вищої освіти. Ці навички дозволяють й тим, й іншим ефективно виконувати свої ролі в просторі електронного навчання. Процес формування цифрової грамотності стає ключовим пунктом у контексті електронного навчання, окреслюючи нові орієнтири розвитку теоретико-методологічних передумов цифровізації освіти як нової освітньої парадигми. Все це відповідає запитам нового часу та розсуває межі наукового пізнання.

Література:

1. Безрученков Ю. Електронна освіта: реалізація в Україні. *Молодь і ринок*. 2021. № 4/190. С. 67–71.

2. Биков В. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсинг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ. *Інформаційні технології в освіті*. 2011. № 10. С. 8–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_10_3

3. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 61, № 5. С. 1–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_61_5_3

4. Гудкова Н. М. Перспективність інформаційно-комп'ютерних технологій у викладанні іноземних мов: цифрові аборигени у цифровому суспільстві. *Сучасні тенденції іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей в полікультурному просторі*, м. Київ, 5 черв. 2020 р. Київ, 2020. С. 551–554.

5. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*. 2019. С. 188–197.

6. Криворучко О. С., Краус Н. М. Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. *Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.*, м. Київ, 2–3 листоп. 2017 р. Київ, 2017. С. 681–685.

7. Ломачинська І., Ломачинський Б. Функціональна спрямованість інформаційної культури. *Вісник Львівського університету. Серія : Філософсько-політологічні студії*. 2020. № 30. С. 77–83.

8. Малицька І. Д. Принципи і критерії щодо застосування он-лайн ресурсів освітніх мереж у школах зарубіжжя та України (порівняльний аналіз). *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 6(14). С. 243–249. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>

9. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

10. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 21.11.2022).

11. Gilster P. Digital Literacy. New York : Wiley Computer Pub., 1997. 276 с.

12. Overview of Information and Technology Literacy Wisconsin's Model Academic Standards for Information & Technology Literacy. Wisconsin Department of Public Instruction ITLS. URL: <http://dpi.wi.gov/imt/itlstfst.html>